Europeiska unionens
officiella tidning

SV
C-serien

C/2024/6560

12.11.2024

P9_TA(2024)0172

Den tid det tar för Europeiska kommissionen att behandla begäranden om allmänhetens tillgång till handlingar

Europaparlamentets resolution av den 14 mars 2024 om den tid det tar för Europeiska kommissionen att behandla begäranden om allmänhetens tillgång till handlingar (2023/2941(RSP))

(C/2024/6560)

Europaparlamentet utfärdar denna resolution

— med beaktande av fördraget om Europeiska unionen (EU-fördraget), särskilt artiklarna 1, 9, 10, 11 och 16,

— med beaktande av fördraget om Europeiska unionens funktionssätt, särskilt artiklarna 15 och 228,

— med beaktande av Europeiska unionens stadga om de grundläggande rättigheterna, särskilt artiklarna 41 och 42,

— med beaktande av Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1049/2001 av den 30 maj 2001 om allmänhetens tillgång till Europaparlamentets, rådets och kommissionens handlingar ([1]),

— med beaktande av Europaparlamentets förordning (EU, Euratom) 2021/1163 av den 24 juni 2021 om föreskrifter och allmänna villkor för ombudsmannens ämbetsutövning (Europeiska ombudsmannens stadga) och om upphävande av beslut 94/262/EKSG, EG, Euratom ([2]),

— med beaktande av Europeiska ombudsmannens beslut av den 18 september 2023 om Europeiska kommissionens behandlingstider för begäranden om allmänhetens tillgång till handlingar (strategisk undersökning OI/2/2022/OAM),

— med beaktande av Europeiska ombudsmannens särskilda rapport av den 21 september 2023 om ombudsmannens strategiska undersökning rörande Europeiska kommissionens behandlingstider för begäranden om allmänhetens tillgång till handlingar (OI/2/2022/OAM),

— med beaktande av rättspraxis från Europeiska unionens domstol och Europadomstolen,

— med beaktande av sin resolution av den 13 juli 2023 om allmänhetens tillgång till handlingar – årsrapport för åren 2019–2021 ([3]),

— med beaktande av artikel 132.2 i arbetsordningen, och av följande skäl:

A. Allmänhetens tillgång till de handlingar som EU-institutionerna innehar är en grundläggande rättighet som skyddas av EU:s stadga om de grundläggande rättigheterna och fördragen. Medborgarna måste kunna utöva denna rätt på ett proaktivt sätt, eftersom den gör det möjligt för dem att effektivt utöva sin rätt att granska arbetet och verksamheten vid EU:s institutioner, organ och byråer, särskilt lagstiftningsprocessen. EU:s institutioner, organ och byråer måste sträva efter högsta möjliga standarder för god förvaltning, ansvarsskyldighet, öppenhet, integritet och transparens i sin verksamhet och i beslutsprocessen. Dessa standarder är en förutsättning för medborgarnas förtroende för EU:s institutioner.

B. Syftet med förordning (EG) nr 1049/2001 är att ge allmänheten största möjliga rätt till tillgång till institutionernas handlingar så att den effektivt kan utöva sin rätt att granska EU-institutionernas arbete och verksamhet. Metoder för granskning som kombinerar demokratisk tillsyn, kontroll och övervakning måste säkerställas. Kommissionen är rättsligt skyldig att lämna ut handlingar snabbt och i linje med de tydliga tidsfrister som fastställs i förordning (EG) nr 1049/2001.

([1]) EUT L 145, 31.5.2001, s. 43.
([2]) EUT L 253, 16.7.2021, s. 1.
([3]) Antagna texter, P9_TA(2023)0295

C. Enligt artikel 228 i EUF-fördraget och artikel 3 i Europeiska ombudsmannens stadga ska ombudsmannen företa undersökningar som hon finner vara berättigade, antingen på grundval av ett klagomål eller på eget initiativ, och i synnerhet med avseende på upprepade, systematiska eller särskilt allvarliga fall av administrativa missförhållanden. Enligt artikel 4.3 i stadgan ska ombudsmannen överlämna en rapport till Europaparlamentet om arten eller omfattningen av det fall av missförhållande som upptäcks så kräver.

D. Många klagomål som mottagits av ombudsmannen visar att det har förekommit betydande förseningar innan kommissionen har fattat beslut om begäranden om allmänhetens tillgång till handlingar och att kommissionen underlåtit att iaktta de tidsfrister som fastställts i relevant lagstiftning. Europeiska ombudsmannens särskilda rapport i sin strategiska undersökning rörande Europeiska kommissionens behandlingstider för begäranden om allmänhetens tillgång till handlingar visar att hennes förslag inte har genomförts systematiskt i praktiken och att kommissionen har underlåtit att genomföra nödvändiga ändringar för att uppfylla detta krav. Den 28 november 2023 lade ombudsmannen fram sin särskilda rapport och bedömning av situationen för utskottet för medborgerliga fri- och rättigheter samt rättsliga och inrikes frågor.

E. I sitt svar angav kommissionen att den behandlar begäranden om tillgång till handlingar utan några större problem. I kommissionens svar ([4]) på Europeiska ombudsmannens begäran om information om kommissionens behandlingstider för begäranden om allmänhetens tillgång till handlingar erkänner kommissionen vikten av att behandla begäranden i tid och hänvisade till de många utmaningar som det ökade antalet begäranden och deras komplexitet innebär. Den nya portalen för elektronisk tillgång till kommissionens handlingar är helt klart ett positivt steg när det gäller kommissionens interagerande med dem som begär tillgång till handlingar och att offentliggöra alla utlämnade handlingar.

Tillgång till kommissionens handlingar

1. Europaparlamentet påminner om att allmänhetens rätt att få tillgång till EU-institutionernas handlingar fastställs i fördragen och stadgan om de grundläggande rättigheterna och spelar en avgörande roll för att säkerställa att EU-institutionerna fungerar på ett transparent sätt, vilket ökar legitimiteten och allmänhetens förtroende för EU samt dess trovärdighet.

2. Europaparlamentet insisterar på att EU:s institutioner, däribland kommissionen, är skyldiga att genomföra artikel 15.3 i EUF-fördraget i enlighet med demokratiska principer, i synnerhet de principer som fastställs i artikel 10.3 i EU-fördraget och artikel 42 i stadgan om de grundläggande rättigheterna. Parlamentet betonar att transparens är grundläggande för att säkerställa EU-institutionernas ansvarsskyldighet och demokratisk granskning av dem.

3. Europaparlamentet ser positivt på ombudsmannens praktiska rekommendationer om hur text- och snabbmeddelanden som skickas eller tas emot av anställda i deras yrkesutövning ska registreras ([5]). Parlamentet erkänner att arbetsrelaterade text- och snabbmeddelanden är ”handlingar” i den mening som avses i förordning (EG) nr 1049/2001 om allmänhetens tillgång till handlingar, och uppmanar EU:s övriga institutioner, organ och byråer att erkänna detta, att följa ombudsmannens rekommendationer och att offentliggöra denna uppföljning.

4. Europaparlamentet erinrar om att en begäran om tillgång till en handling ska behandlas skyndsamt. Parlamentet upprepar sin oro över att många av de klagomål som mottagits av ombudsmannen handlar om förseningar när det gäller att få tillgång till begärda handlingar och att den försenade tillgången sker i fall av betydande allmänintresse. Parlamentet beklagar djupt resultaten i ombudsmannens särskilda rapport om systematiska och betydande förseningar i tillgången till kommissionens handlingar, särskilt det faktum att kommissionen i 85 % av de granskade fallen inte fattade något beslut inom de lagstadgade tidsfristerna och att förseningen i 60 % av fallen uppgick till mer än 60 arbetsdagar. Parlamentet beklagar att kommissionen inte följde förordning (EG) nr 1049/2001 genom sitt systematiska överskridande av de lagstadgade tidsfristerna för allmänhetens tillgång till handlingar och dess underlåtenhet att meddela beslutet till de begärande i tid, vilket framgår av ombudsmannens särskilda rapport. Parlamentet understryker att dessa förseningar, i linje med ombudsmannens bedömning, utgör administrativa missförhållanden från kommissionens sida.

([4]) Kommissionens svar av den 28 mars 2023 på begäran om information från Europeiska ombudsmannen om Europeiska kommissionens behandlingstider för begäranden om allmänhetens tillgång till handlingar.

([5]) Europeiska ombudsmannen ”Closing note on the strategic initiative on how EU institutions, bodies, offices and agencies record text and instant messages sent/received by staff members in their professional capacity (SI/4/2021/MIG)” (inte översatt till svenska) (Avslutande kommentar om det strategiska initiativet om hur EU:s institutioner, organ och byråer registrerar text- och snabbmeddelanden som skickas eller tas emot av deras anställda i samband med deras yrkesutövning), 13 juli 2022.

5. Europaparlamentet understryker att Europeiska ombudsmannen spelar en viktig roll för att underlätta medborgarnas tillgång till handlingar, särskilt när en EU-institution, en EU-byrå eller ett EU-organ helt eller delvis har nekat denna tillgång. Parlamentet stöder helhjärtat ombudsmannens rekommendationer till kommissionen om att skyndsamt korrigera denna situation.

6. Europaparlamentet påminner med stor oro om att kommissionen 2021, efter en begäran om allmänhetens tillgång till textmeddelanden mellan kommissionens ordförande Ursula von der Leyen och den verkställande direktören för ett läkemedelsföretag angående kommissionens inköp av covid-19-vaccin, vägrade att erkänna att sådana textmeddelanden omfattas av definitionen av ”handling” enligt förordning (EG) nr 1049/2001. Parlamentet påminner om att registreringen av en handling är en följd av, och inte en förutsättning för, handlingens existens. Parlamentet noterar ombudsmannens slutsats att ett administrativt missförhållande förelåg från kommissionens sida i detta fall. Parlamentet är bekymrat över att kommissionen har underlåtit att följa upp ombudsmannens rekommendation efter hennes undersökning om att göra ytterligare en sökning efter relevanta textmeddelanden. Parlamentet uppmanar kommissionen att utan dröjsmål göra en fullständig sökning. Parlamentet uttrycker djup oro över det växande avståndet mellan medborgarna och EU:s institutioner, som denna situation har förvärrat.

7. Europaparlamentet konstaterar med stor oro att ombudsmannen tagit emot många klagomål från medborgarna om extrema förseningar för att få tillgång till begärda handlingar. Parlamentet stöder ombudsmannens uppfattning att försenad tillgång i praktiken innebär nekad tillgång och att de administrativa förfarandena bör effektiviseras i syfte att säkerställa att medborgarna får tillgång till handlingar inom en rimlig tid.

8. Europaparlamentet påminner om att enligt Europeiska ombudsmannen bör begränsningar av tillgången till handlingar, särskilt lagstiftningshandlingar, utgöra undantag och begränsas till vad som är absolut nödvändigt. Parlamentet påminner vidare om att alla avslag angående allmänhetens tillgång till handlingar måste bygga på tydligt och noggrant fastställda rättsliga undantag och åtföljas av motiverade och specifika skäl så att medborgarna kan förstå varför tillgång till handlingen nekats och på ett effektivt sätt använda sig av de rättsmedel som finns att tillgå. Parlamentet anser att en mer proaktiv strategi skulle bidra till att säkerställa effektiv transparens och förhindra kostsamma och betungande rättstvister mellan medborgare och institutioner.

9. Europaparlamentet betonar behovet av att se till att medborgarna kan följa, förstå och delta i EU:s beslutsprocesser. Parlamentet betonar att kommissionen, som är den största EU-institutionen, bör föregå med gott exempel när det gäller tillgång till handlingar. Parlamentet understryker att förseningar i beviljandet av tillgång kan undergräva medborgarnas förmåga att delta i den demokratiska processen, eftersom de handlingar och den information som efterfrågas ofta är tidskänsliga och kan förlora relevans för den begärande om förseningar uppstår. Parlamentet betonar att förseningar också kan få en avskräckande effekt, så att enskilda personer väljer att inte utöva sin grundläggande rätt till tillgång till handlingar på grundval av antagandet att det kommer att ta för lång tid. Parlamentet understryker att den ökande volymen och komplexiteten i begäranden om tillgång till handlingar inte kan motivera de systematiska förseningarna från kommissionens sida.

10. Europaparlamentet är övertygat om att proaktivt offentliggörande av handlingar i registret är den bästa lösningen för att minska antalet begäranden om tillgång till handlingar och för att undvika förseningar. Parlamentet betonar att en mer proaktiv strategi skulle bidra till att säkerställa verklig insyn och förhindra onödiga rättstvister som skulle kunna medföra onödiga kostnader och bördor för både medborgarna och institutionerna.

Rekommendationer

11. Europaparlamentet uppmanar med kraft kommissionen att korrigera sina systematiska och betydande förseningar i behandlingen av begäranden om allmänhetens tillgång till handlingar.

12. Parlamentet begär ett omedelbart och fullständigt offentliggörande av alla kontrakt för inköp av covid-19-vacciner som helt eller delvis finansieras med offentliga medel.

13. Europaparlamentet uppmanar kommissionen att genomföra rekommendationen och alla förslag i ombudsmannens särskilda rapport, särskilt när det gäller behovet av mer proaktiv transparens, mer öronmärkta personalresurser för att hantera bekräftande ansökningar och en öppnare och mer konstruktiv inställning till de begärande.

14. Europaparlamentet uppmanar kommissionen att reformera sin förvaltning av allmänhetens tillgång till handlingar för att åtgärda det stora problemet med förseningar och underlåtenhet att iaktta de tidsfrister som fastställs i relevant lagstiftning.

15. Europaparlamentet uppmanar kommissionen att vara proaktiv när det gäller att offentliggöra dokument och statistik om hur den hanterar begäranden om tillgång till handlingar, inbegripet information om efterlevnaden av de tidsfrister som fastställs i EU-lagstiftningen, eftersom sådan information är avgörande för att stärka EU:s demokratiska processer.

16. Europaparlamentet uppmanar kommissionen att äntligen och omedelbart offentliggöra de textmeddelanden som kommissionens ordförande och verkställande direktören för läkemedelsföretaget Pfizer utbytte under förhandlingarna om upphandlingen av 1,8 miljarder doser av covid-19-vacciner, särskilt mot bakgrund av den oförklarade ökningen på 25 % av priset per dos, vilket resulterade i en total kostnad på 35 miljarder EUR i offentliga medel.

17. Europaparlamentet betonar att om kommissionen inte åtgärdar de systematiska och betydande förseningarna i behandlingen av begäranden om allmänhetens tillgång till handlingar när det nya kommissionskollegiet inrättas, kommer parlamentet att överväga att använda alla tillgängliga parlamentariska instrument för att ta upp frågan. Europaparlamentet påminner om att det har rätt att väcka talan mot kommissionen vid Europeiska unionens domstol på grund av överträdelse av fördragen, inbegripet artikel 15.3 i EUF-fördraget om rätten för unionsmedborgare och personer bosatta i EU att få tillgång till handlingar.

18. Europaparlamentet uppmanar kommissionen att informera parlamentet om hur den planerar att iaktta de tidsfrister som fastställs i relevant EU-lagstiftning.

° ° °

19. Europaparlamentet uppdrar åt talmannen att översända denna resolution till kommissionen.